

Innspill til kunnskapsgrunnlaget:

Naturvernforbundet Øygarden mener at kommunen har et betydelig forbedringspotensial i å ta klima- og naturkrisen på alvor i planleggingen. Plan- og bygningsloven har bærekraftig utvikling som et hovedmål, og dette innebærer et ansvar for å sikre naturmangfold, klima, kulturmiljø og en bærekraftig samfunnsutvikling.

Overordnet ansvar og nasjonale forpliktelser

Vi minner om at Norge gjennom Naturavtalen har forpliktet seg til å bevare 30 prosent av norsk natur innen 2030. I tillegg krever Stortingsmeldingen *Bærekraftig bruk og bevaring av natur* (Meld. St. 35, 2023–2024) at alle kommuner tar en aktiv rolle i å bevare naturverdier. Øygarden kommune må derfor styrke sitt kunnskapsgrunnlag betydelig for å sikre bærekraftige valg i arealforvaltningen.

Plan- og bygningsloven har bærekraftig utvikling som et hovedmål, og loven har stor betydning for flere viktige områder, som jordvern, naturmangfold, klima, kulturmiljø og samfunnsutvikling. Naturvernforbundet Øygarden mener at disse viktige hensynene ikke fremkommer tydelig nok i Øygarden kommunes kunnskapsgrunnlag. Vi mener derfor at kommunen har et betydelig forbedringspotensial i forhold til å følge opp regjeringens nasjonale forventninger for regional og kommunal planlegging i perioden 2023–2027.

For å styrke kunnskapsgrunnlaget om naturen i Øygarden, anbefaler vi at kommunen utarbeider en kommunedelplan for naturmangfold. En slik plan er ikke bare et viktig verktøy for bedre planlegging, men også en forutsetning for å ivareta og beskytte naturverdiene på en langsiktig og systematisk måte.

Gjennom en kommunedelplan for naturmangfold kan kommunen:

- Kartlegge og identifisere truede arter, viktige naturtyper og økosystemer som er særlig sårbare for inngrep.
- Sikre forutsigbarhet i planprosesser ved å tidlig identifisere naturverdier og dermed redusere konflikter mellom utbygging og naturvern.
- Følge opp nasjonale mål, som Norges forpliktelse gjennom FNs Naturavtale om å verne 30% av norsk natur innen 2030.
- Prioritere restaurering av ødelagte naturmiljøer, slik at tapte økosystemer kan gjenskapes for både klima- og naturgevinst.
- Skape et konkret handlingsrom med tiltak som beskytter naturen samtidig som det legges til rette for bærekraftig samfunnsutvikling.

Uten en slik plan risikerer kommunen å miste verdifulle naturområder i en tid der tap av biologisk mangfold og klimaendringer allerede utgjør en akutt krise. En kommunedelplan for naturmangfold er derfor ikke bare en anbefaling – det er en nødvendig investering i både naturens og lokalsamfunnets framtid.

Innspill til naturrapporten:

Vi står i en alvorlig klima- og naturkrise, og dette må reflekteres i kunnskapsgrunnlaget for den nye arealdelen til kommuneplanen. Norge har forpliktet seg gjennom FNs naturavtale til å verne 30 prosent av norsk natur, og Øygarden har et ansvar for å identifisere og verne de områdene som er spesielt viktige for naturmangfoldet i kommunen.

Naturvernforbundet Øygarden er kritiske til hvordan kommunen har utarbeidet naturrapporten som en del av kunnskapsgrunnlaget for arealdelen av kommuneplanen. Rapporten mangler vesentlige elementer og er ikke i tråd med de forventningene som regjeringen har satt for regional og kommunal planlegging, særlig når det gjelder ivaretagelsen av naturmangfold.

For eksempel følger ikke naturrapporten den nasjonale lovgivningen, særlig **Naturmangfoldsloven**, hvor det er forventet at kommunen utarbeider en **kommunedelplan for naturmangfold**. Denne planen er den standardiserte måten å kartlegge, planlegge og ivareta naturen på. Øygarden kommune har derimot kun laget en oversikt over naturtyper, uten å inkludere nødvendig informasjon om arter, økosystemer eller andre viktige naturverdier.

I tillegg mangler rapporten en handlingsdel, som er et sentralt element i kommunedelplanen for naturmangfold. Fraværet av en handlingsplan er et stort problem, da det ikke gir kommunen et konkret verktøy for å sikre bevaring og bærekraftig bruk av naturen.

Vi har også sett at den aktuelle rapporten ikke inkluderer ny kunnskap om naturmangfoldet i de områdene der det planlegges utbygging. Det er derfor viktig at kommunen gjennomfører befaringer i felt for å skaffe seg en bedre forståelse av naturverdiene i de aktuelle områdene. Jo tidligere kommunen henter inn relevant kunnskap om naturverdier som arter, artsmangfold og naturtyper, jo mer forutsigbar vil planprosessen være, både for kommunen selv og for private aktører.

Manglende oppfølging av nasjonale forventninger og lovverk

Naturvernforbundet Øygarden er kritiske til hvordan kommunen har utarbeidet naturrapporten. Rapporten mangler vesentlige elementer som er nødvendige for å sikre god planlegging og ivaretagelse av naturmangfoldet. Dette er i strid med de nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging (2023–2027) og bryter med kravene i Naturmangfoldloven.

Fravær av kommunedelplan for naturmangfold:

En slik plan er et standardisert verktøy som gir oversikt over:

- Arter og økosystemer som er truet eller sårbare.
 - Økologiske sammenhenger og økosystemtjenester (karbonlagring, flomdemping, vannrensing).
 - Tiltak for bevaring, restaurering og bærekraftig bruk av natur.
- Den nåværende rapporten gir kun en overordnet oversikt over naturtyper og utelater

denne helhetlige tilnærmingen som er nødvendig for å kunne sikre naturens langsiktige helse og funksjoner.

Manglende handlingsdel:

Rapporten mangler en konkret handlingsplan med målbare tiltak for å sikre naturverdiene. En handlingsdel er avgjørende for å omsette kunnskap til praksis og sikre:

- Aktiv restaurering av ødelagte områder (f.eks. våtmark og kystlynghei).
- Tydelige mål om null netto tap av natur.
- Forebygging og bekjempelse av fremmede arter som truer lokale økosystemer.

Samlet belastning på naturen:

Det er ikke gjort noen vurdering av samlet belastning på naturen fra eksisterende og planlagte inngrep, slik det kreves i Naturmangfoldlovens § 10. Dette innebærer en analyse av hvordan eksisterende og planlagte inngrep påvirker naturverdier over tid og kan gi en mer helhetlig forståelse av konsekvensene av utbygging.

Arealregnskap, planvask og arealnøytralitet

Det er positivt at Øygarden kommune har begynt å lage et arealregnskap, og at det er satt i gang et arbeid med "planvask". Vi anbefaler at kommunen også setter et langsiktig mål om å arbeide mot **arealnøytralitet**. Dette innebærer at kommunen bør arbeide for å kompensere for arealbruk som går på bekostning av naturverdier, for eksempel ved å skape nye naturverdier eller sikre eksisterende naturområder.

Det er også flere viktige elementer som mangler i den nåværende rapporten:

- **Kartlegging av livet i havet:** Dette er en alvorlig mangel, spesielt gitt at Øygarden er en øykommune med store marine områder. Manglende kartlegging av marine økosystemer er uforståelig.
- **EUs vanndirektiv:** Øygarden kommune har ikke en plan for å oppfylle EUs vanndirektiv, som har som mål at alle vannforekomster skal være i god økologisk tilstand innen 2027. En plan for restaurering av vassdrag bør utarbeides.
- **Fremmede arter:** Det mangler både en kartlegging og en handlingsplan for fremmede arter, som kan utgjøre en trussel mot de lokale økosystemene.
- **Fredningsområder for hummer:** Øygarden kommune bør inkludere en plan for fredning av områder viktige for hummerbestanden, noe det har vært snakk om tidligere.
- **Særlig viktige områder i strandsonen:** Viktige områder som strømmer, gyteplasser, fiskeplasser og hekkeområder bør kartlegges sammen, i stedet for å behandles separat i ulike rapporter.
- **Konsekvenser av utbygging i Øygarden:** Erfaringene fra området rundt Sotrasambandet, spesielt i Bildøystraumen, Straumssundet og Foldnesvågen, viser at utbygging kan ha alvorlige konsekvenser for lokale fiskebestander. Kommunen bør ta disse konsekvensene på alvor i planleggingen.

- **Forurenset grunn:** Vi anbefaler kommunen å gjennomføre en kartlegging av forurenset grunn med handlingsplan for å få ryddet opp i områder som lekker miljøgifter til nærområdene sine. Det er behov for å etablere prøvetakingsplan og plan for opprydning av bla. avfallsdeponiet i Dala og deponiene på Fjell festning som eksempel.

Vi oppfordrer Øygarden kommune til å ta et mer helhetlig og ansvarlig grep i planleggingen av arealbruk og naturvern, for å sikre at fremtidige generasjoner kan nyte godt av et rikt og mangfoldig naturgrunnlag.

Ny og oppdatert kunnskap er nødvendig

For at kommunen skal kunne ta beslutninger som er både økologisk forsvarlige og økonomisk bærekraftige, er det kritisk at oppdatert og stedsspesifikk kunnskap om naturverdier inkluderes i alle planer. Det er bekymringsfullt at rapporten ikke tar hensyn til følgende:

- Befaringer i felt for å dokumentere arter, leveområder og naturtyper.
- Kartlegging av marine økosystemer som sjøgressenger, gyteområder, fiskeplasser og sjøfuglområder.
- Klimaeffekter av naturtap, som redusert karbonlagring i kystlynghei og våtmarker.

Jo tidligere kommunen skaffer seg en fullstendig oversikt over naturverdiene i planlagte utbyggingsområder, desto mer forutsigbar blir planprosessen for både kommunen og private aktører. Tidlig kunnskap bidrar til å unngå kostbare konflikter, forsinkelser og tapte naturverdier.

Økonomiske konsekvenser av manglende naturhensyn

Det er viktig å understreke at å ignorere naturmangfoldet kan føre til store økonomiske tap for kommunen, både på kort og lang sikt. Uten en ordentlig vurdering av naturens verdi og funksjoner vil Øygarden risikere økte kostnader til forvaltning, skadebegrensning og infrastrukturtilpasning, blant annet:

- Tap av naturens gratis økosystemtjenester som flomdemping og karbonbinding kan føre til høye utgifter til tekniske løsninger som må erstatte naturens beskyttende funksjon.
- Ødelagte marine områder vil påvirke både lokale fiskeri- og reiselivsnæringer negativt, som igjen kan føre til tapt inntekt for kommunen.
- Økte klimarelaterte kostnader for skadeforebygging og reparasjon som følge av at viktige naturlige barrierer, som våtmarker og strandsoner, forsvinner.

Investering i en kommunedelplan for naturmangfold og tidlige naturkartlegginger vil gi kommunen muligheten til å unngå slike økonomiske tap. Samtidig vil dette bidra til å skape verdifulle økosystemtjenester som kan brukes til å sikre både klimaforvaltning og økonomisk vekst i kommunen.

Anbefalinger

For å styrke kunnskapsgrunnlaget og sikre en mer helhetlig og ansvarlig tilnærming til naturforvaltning, anbefaler vi følgende tiltak:

1. Utarbeide en kommunedelplan for naturmangfold som følger Naturmangfoldloven, og inkluderer en handlingsdel med konkrete tiltak og mål for naturbevaring og restaurering.
2. Gjennomføre feltkartlegginger for arter, økosystemer og truede naturverdier, spesielt i områder der det planlegges utbygging.
3. Vurdere samlet belastning på naturen ved både eksisterende og planlagte inngrep, for å få en helhetlig forståelse av langsiktige konsekvenser.
4. Kartlegge marine økosystemer og vurdere konsekvensene av nedbygging i kyst- og strandsoneområder.
5. Inkludere vurderinger av økosystemtjenester og naturens rolle i klimatilpasning for å bedre forutsi og håndtere fremtidige utfordringer.

Økonomiske konsekvenser av å ignorere klima- og naturhensyn

Å ikke ta hensyn til klima og natur i planleggingen kan få store økonomiske konsekvenser for Øygarden kommune i form av økte kostnader knyttet til klimaendringer, tap av naturverdier og manglende klimatilpasning. Å investere i naturvern og bærekraftige løsninger nå, er derfor en klok og langsiktig økonomisk strategi.

1. Tapte økosystemtjenester øker kommunens kostnader

Natur spiller en avgjørende rolle i å levere gratis tjenester som ren luft, rent vann, karbonlagring og flomdemping. Når naturen bygges ned, mister vi disse tjenestene og må betale for kostbare erstatninger:

- Nedbygging av våtmarker og vegetasjon fører til økte utgifter til flomsikring og vannhåndtering.
- Ødelagte kystområder svekker naturlige bufferområder mot stormflo og havnivåstigning, noe som kan kreve dyre tiltak for kystsikring.
- Tap av skog og kystlynghei, som binder karbon, øker kommunens klimafotavtrykk og kan føre til fremtidige avgifter eller krav om kostbar klimakompensasjon.

Tiltak: Å bevare natur og økosystemtjenester i kommunen er en investering som reduserer kostnader til tekniske løsninger og vedlikehold i fremtiden.

Klimaendringer medfører økte skader og utgifter

Økende ekstremvær som følge av klimaendringer kan føre til store økonomiske tap for kommunen:

- Flom, overvann og skred som følge av ukontrollert utbygging øker skadeomfanget på veier, boliger og infrastruktur.
- Havnivåstigning truer spesielt områder i strandsonen, og krever kostbar reparasjon og klimatilpasning.

Eksempel: Å bygge ut i sårbare områder uten å ta hensyn til naturens rolle i å dempe slike risikoer, vil på sikt føre til økte utgifter for både kommunen og private aktører.

Tiltak:

- En kommunedelplan for naturmangfold sikrer at sårbare områder vernes, og at naturens naturlige flom- og erosjonsdempende funksjon bevares.
- En grundig klimarisikoanalyse for alle planer gjør kommunen bedre rustet til å unngå kostbare skader.

Tapte rekreasjonsverdier og lokalt næringsliv

Naturen i Øygarden er en viktig del av kommunens identitet og grunnlaget for både rekreasjon, reiseliv og fiskeri. Nedbygging av verdifulle naturområder kan føre til:

- Tapte inntekter fra reiseliv og friluftsliv som er avhengig av attraktive naturområder.
- Redusert verdi for fiske og marine næringer på grunn av ødelagte gyteområder og marine habitater.
- Svekket livskvalitet for innbyggere, som mister tilgang til viktige natur- og friluftsområder.

Tiltak: Å bevare naturen og sikre allmenn tilgang til strandsonen skaper langsiktige økonomiske verdier i form av bedre folkehelse, økt attraktivitet som bosted og bærekraftig næringsutvikling.

Forurensning og opprydding blir dyrere jo lenger vi venter

Forurenset grunn, plastforurensning og utslipp fra industri og fiskeoppdrett kan få alvorlige konsekvenser for miljøet og kreve kostbar opprydding. Manglende tiltak i dag vil føre til enda høyere kostnader i fremtiden:

- Forurenset sjøbunn og kystområder krever omfattende og kostbare saneringstiltak.
- Plast og miljøgifter påvirker marine næringer og helse, noe som kan få økonomiske konsekvenser for lokalsamfunnet.

Tiltak: Kommunen bør ta initiativ til:

- Kartlegging og opprydding av forurensete områder (f.eks. deponier som Dala og Fjell festning).
- Reduksjon av plastutslipp og mikroplast gjennom konkrete tiltak og samarbeid med lokale aktører.

Økonomiske gevinster av proaktiv natur- og klimaplanlegging

Ved å ta klima og natur på alvor, kan Øygarden kommune sikre økonomiske besparelser og skape nye muligheter:

- Reduserte vedlikeholdsutgifter gjennom bevaring av naturens naturlige funksjoner (f.eks. flomdemping).
- Bedre klimatilpasning som sparer kommunen for kostbare skader i fremtiden.
- Økt attraktivitet som bosted og reisemål, som gir langsiktige inntekter til lokalt næringsliv.
- Tilgang til statlige midler og støtteordninger for klimatilpasning, naturvern og restaurering av ødelagte områder.

Oppfordring til Øygarden kommune:

En kommunedelplan for naturmangfold og en helhetlig tilnærming til klima- og naturhensyn er ikke bare et ansvar – det er en økonomisk investering i fremtiden. Ved å verne, restaurere og forvalte naturen på en bærekraftig måte, kan kommunen redusere utgifter, styrke lokaløkonomien og sikre naturverdier for kommende generasjoner.

Som et første steg anbefaler vi at:

- Kommunen utarbeider en kommunedelplan for naturmangfold med konkrete mål og tiltak.
- En klimarisikoanalyse og økonomiske konsekvensvurderinger integreres i alle planer.
- Verdien av naturens økosystemtjenester beregnes og brukes som beslutningsgrunnlag.

Ved å handle nå, kan Øygarden spare penger på lang sikt, samtidig som kommunen tar sin del av ansvaret for klima- og naturkrisen.

Samarbeid med næringslivet og private aktører

For å sikre at naturhensyn blir en integrert del av kommuneplanleggingen, er det avgjørende at Øygarden kommune samarbeider med både næringslivet og private aktører. Tidlig dialog og samarbeid kan bidra til at naturmangfoldet ivaretas samtidig som næringsutviklingen kan fortsette på en bærekraftig måte. Dette samarbeidet kan også bidra til å:

Skape forutsigbarhet for utviklere og næringslivet ved at klare rammer og naturhensyn integreres i planprosessen fra start. Dette reduserer risikoen for konflikter og forsinkelser i prosjekter, og gjør det lettere for private aktører å tilpasse seg reguleringene.

Integrere bærekraftige løsninger i utbygging, som naturbaserte løsninger for flomdemping og klimaforvaltning, som kan bidra til kostnadsbesparelser på lang sikt.

For eksempel kan restaurering av natur og bevaring av viktige økosystemer gi økonomiske incentiver gjennom statlige støtteordninger og partnerskap.

Tiltrekke investeringer ved å framstå som en kommune som tar ansvar for både klima og natur, og som aktivt fremmer grønn næringsutvikling. Et godt samarbeid med næringslivet kan bidra til at kommunen blir en attraktiv plass for bærekraftige investeringer og næringsutvikling.